

2021.09.19. 15:50
sonline.hu
Lőrincz Sándor

A győztesek igazsága mellett a vesztesek igazsága is létezik

Törökkoppány díszpolgára lett pénteken Szakály Sándor professzor, a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár főigazgatója, aki mélyen szívébe zárta szülőfalujának lakóit, történelmét, hiszen az embert haláláig édes rabságban tartják a gyermekkori érzések, színek, illatok.

– Most, hogy halad az idő, és a cseperedő gyerek, akit mindenkit ismert jó képességei és jólneveltsége miatt is, immár Széchenyi-díjas professzorként tér vissza szülőfalujába, nem érzékenyül el gyakrabban?

– De igen, és elég sűrűn. A legtöbb ember idővel egyre többet gondol azokra a helyekre, ahol gyermek-, illetve fiatalkori éveit töltötte. Így vagyok ezzel magam is. Törökkoppány – ahol születésemtől 1977-ig éltem –, meghatározó hely marad az életemben. Itt jártam óvodába – az én korosztályom volt az első, amelyik már 3 évet –, általános iskolába, s jól felkészítettek bennünket a továbbtanulásra. A Koppány patak – amely messze nagyobbak tűnt, mint manapság –, a rétek kitűnő helyei voltak a katonásdinak, s a focipálya is életem része lett. Történelem iránti érdeklődésem is szülőfalum múltjának és a cipész csizmadiamester nagyapám történeteinek köszönhető.

– A közelmúltban megkapta a Balatonföldvár díszpolgára címet.

– A kaposvári Munkácsy-gimnáziumban 1974-ben tett sikeres érettségi vizsga után itt készültem az egyetemi felvételre. A kapott zsebpénzem gyorsan elfogyott, és szerettem volna továbbra is ott maradni – elvégre a tanulás mellett volt strand, élőzene a Motelben –, s munkát kerestem. Találtam is. A kőröshegyi Jobblét MGTSZ zöldségese lettem, ami azt jelentette, hogy a földvári Keleti strandon én árultam a gyümölcsöt és a zöldséget. Biztos egzisztenciát jelentett ez; nyári keresetem több volt, mint a szüleimé egész évben. Még 2 esztendő zöldségeskedtem, majd a kőröshegyi Flekken Csárda pincérévé „léptem elő”, később pedig a Parti, azaz Pintér Vendéglő fizetőpincére lettem. 1977-től éltünk Balatonföldváron és igyekeztem segíteni a település különböző kulturális programjaiban. Hazahoztam Rákosi Jenő – az ő villája ma a Városháza – dédunokájának könyveit Franciaországból, a költészet napján Zalán Tibor költőbarátom volt a vendég. Sára Sándor ugyancsak általam járt Balatonföldváron, ahogy Obersovszky Gyula is, akit 1956-os tevékenysége miatt halálra ítélték, de kegyelemből életfogytiglani szabadságvesztést kapott. Magam is több alkalommal emlékezhettem március 15-e alkalmából...

– Tehát a somogyi hajszálgökök mélyek. Nem gondolkodott azon, hogy visszaköltözik Törökkoppányba vagy a Balaton mellé?

– Már évekkor elzárkózott bennem az elhatározás, hogy nyugdíjba vonulásom után Balatonföldvára költözöm a családi házukba, amely édesapám tavalyi halála óta kicsit üres, de amikor tehetem, ott vagyunk. Remélem, a két fiam is így gondolja majd. A párom szintén társ a gondolatban.

– Hogy látja: első generációs értelmiségiként miként tud hatni az ember a családjára? Vagy ez nem diplomafüggő?

– Az első generációs értelmiségi sokszor elbizonytalanodik, érzi a családi indíttatás hátrányait – itt nem erkölcsi, inkább műveltségbeli és anyagi dolgokra gondolok –, ugyanakkor a gyermekei, unokái számára egyúttal példát is adhat. A családja – ahonnét „előlépett” – általában büszke rá, de néha egy kicsit félénk is, mert azt hiszi az „előrelépett” esetleg más ember lesz vagy lett. Úgy vélem: ugyanaz vagyok, aki voltam, és a szobám falán ott olvasható az az idézet, amelyet magamra nézve kötelezőnek tartok: „Vagyok és leszek, aki voltam”. Egy Törökkoppányban született valamikori fiatalember, aki a sorsnak és sok minden szerencsés egybeesésnek betudhatóan „előrelépett”, de megmaradt falun született vidékinek, amit soha nem szégyell, inkább büszke rá.

– S a mértékadó értelmiségnek milyen szerepe lehet a nemzettudat alakításában, az identitás elmélyítésében?

– A nemzet múltjának ismerete nélkül kevesebbek lennénk. Ezért is legyünk büszkék arra, hogy olyan országban élhetünk a Kárpát-medencében, amely több mint 1100 esztendő, és minden korban tényezőnek számított Európában, ahogy ma is. A múlt ismerete, a gyökereinkhez való ragaszkodás nem azt jelenti, hogy másokat lenézünk, hanem sokkal inkább azt, hogy büszkén valljuk: mi sem vagyunk alább valóak.

– Nem is olyan régen volt, amikor arról szóltak a hírek, nem biztos, hogy megéri a reggelt. Emlékszik, min töprengett, miközben lábadozott, és somogyi ismerősei szorítottak-imádkoztak önért?

– 2019. április 1-jét követően 226 napot töltöttem kórházban súlyos hasnyálmirigy-gyulladás okán, és az orvosok, az ápolók négyszer hoztak vissza az életbe. Volt, amikor azt mondták, hogy hívjanak hozzám papot. Ezt elbeszélésből tudom, mert mélyaltatásban voltam sokszor és sokáig. Az imádság biztosan segített. Törökkoppányban is imádkoztak értem, ahogy számos helyen e hazában és a határainkon kívül. Amikor magamhoz tértem, sokszor idéződtek fel bennem a törökkoppányi emlékek. A ministrálás, Reindl Rafael esperes – nekünk, gyerekeknek csak „öspörös bácsi” –, aki méltán lett Törökkoppány díszpolgára sok esztendővel halála után. Próbáltam a betegágyon „megoldani” a jövő gondjait. Mi lesz az akkor 88 éves édesapámmal? Fiaimnak meghagytam, hogy nagyapjukról nekik kell gondosodni. Hova kerüljön hatezres könyvtáram, és így tovább. Próbátétel volt, amit sokak segítségével kiálltam és megpróbálok visszaadni belőle annak a közösségnek, amely magáénak vall engem és én is odatartozónak vélem magam.

– Hálát adott az életéért, a családjáért?

– Amikor a Honvédkórházból november 12-én eljöttem, azt mondta az egyik orvosnő: első útja a templomba vezessen! Ugyan kellett egy kis idő, amíg eljutottam oda, mivel a kórház után várt rám még közel kemény négy hónap, amíg talpra álltam.

– A közelmúltban felhívott egykori kollégám, azt tudakolva, hogy-hogy baloldali nézeteket vallók is dolgoznak a VERITAS-ban. Megnyugtattam, hogy nem emberevő. Az igazság pártján áll. Az igazságnak van jobb- és baloldala? Szerintem nincs.

– A tényekben csak egy igazság lakozik. Annak a vizsgálat, hogy miként születhet meg az igazság kimondása, azonban már sokféle lehet. A bármely oldalhoz besorolt történész arra törekszik, hogy hiteles képet rajzoljon a múltból, de hogy sikerül-e ez neki – és ez rám is vonatkozik –, az már nehezebb kérdés. Általában mindenki hisz a maga igazában, pedig úgy vélem – és erre többször is utaltam már írásban és szóban is –, a győztesek igazsága mellett létezik a vesztesek igazsága is. Ha képesek vagyunk ezt elfogadni, akkor szebb és biztatóbb lehet a jövőnk.

Kézikönyvön dolgozik

Törökkoppány legújabb díszpolgárától megkérdeztük azt is, mi lesz a következő könyve. Így válaszolt: – Az 1919 és 1945 közötti magyar katonai felső vezetés egészét bemutató életrajzi gyűjtemény, amely alap kézikönyvvé válhat a korszakkal foglalkozó kollégák számára, és érdekes lexikon lehet az érdeklődőknek is. Elkészítéséhez már csak időre lenne szükségem, ami azt jelenti, hogy a hivatali és egyetemi kötelezettségeimet kissé csökkentsem. Ez az, ami nem megy könnyen...